

Statssekretær
Eskild Jensen

INNLEDNING VED PANELDISKUSJON OM DET INTERNASJONALE
ENERGIBYRÅ 1. MARS 1977.

Det er mange misvisende og urikte opplysninger om Det internasjonale energibyrå og om Norges forhold til det. Uklarheten oppstår som regel ved at man ikke får tak i de grunnleggende forhold som skapte dette samarbeidsorganet.

Bakgrunnen for Det internasjonale energibyrå og det langsiktige samarbeidsprogram som er opprettet av landene i dette byrået er først og fremst at verden raskt går mot siste fase av oljealderen. Etter aktuelle oversikter må vi regne med at verdens produksjon av mineralolje ennå vil

- 2 -

kunne øke år for år, men at toppen vil nås i 1990-årene. Fra 1990-årene og utover vil vi kanskje kunne regne med å holde oljeproduksjonen oppe på toppnivået i noen tid, men deretter vil den ubønnhørlig begynne å falle.

Alle land i verden, mest de industrialiserte land, men også utviklingslandene, baserer i dag hele sin samfunns- mekanisme på olje. Den vekst i velstand og velferd som har funnet sted i de siste 100 år, er i meget stor grad et resultat av at menneskene har lært seg til å utnytte andre energikilder enn sin muskelkraft. Blant de andre energikilder har olje etter hvert inntatt en nøkkelrolle.

Den internasjonale omsetningskrisen av olje som fant sted omkring årsskifte 1973-74 ved at de viktigste oljeproduserende land organiserte seg i et kartell, hadde dypt-

gående sjokkvirkninger i hele verden.

En av disse virkninger var at det gikk opp for folk at den tilførselskrise vi den gang oppnådde ikke var noe enkeltstående forbigående fenomen. Den var et varsel om at vi står overfor den ubønnhørlige utvikling at verdens oljeressurser ikke er uten grenser.

De umiddelbare virkningene av tilførselskrisen i 1973-74 er stort sett forbi og vel passert i den industrielle del av verden. Den del av verden som ennå sliter tyngst med ettervirkningene, er de fattige oljeimporterende utviklingsland. Ved at det ennå ikke er skapt noen ordning som kompenserer den veldige inntektsforskyvning fra fattige utviklingsland til rike oljeproduserende utviklingsland, sitter vi her igjen med et ennå uløst problem. Dette er alvorlig, fordi det kommer i tillegg til de ellers umåtelig store problemene

som den fattige del av verden strir med.

Jeg har villet gi denne bakgrunnen først, og vil før jeg forlater denne generelle delen, nok en gang understreke at bakgrunnen for å etablere Det internasjonale energibyrå med dets langsiktige samarbeidsprogram er å tilpasse verden til de forhold vi vil måtte leve under når vi ikke lenger år for år kan øke oljeproduksjonen slik vi har gjort hittil.

De vest-europeiske land og Nord-Amerika har gode og sikre tradisjoner når det gjelder økonomisk samarbeid i vanskelige situasjoner. Derfor falt det naturlig at Det internasjonale energibyrå ble etablert i nær slektsskap til organisasjonen For økonomisk samarbeid og utvikling i Paris, OECD.

Når det gjelder energiforsyning er Norge i en absolutt

særstilling i verden. Vi er i en særstilling både ved at vi ennå dekker hele vårt elektrisitetsbehov, som i forhold til folketallet er meget stort, ved vannkraft - og vi er i en særstilling ved de betydelige oljeressurser som vi forvalter på vår kontinentalsokkel. Ved siden av Canada er vi det eneste industriland som nå er netto eksportør av energi. Sammenliknet med Canada er den norske overskuddsposisjonen betydelig større enn den canadiske.

Isolert sett kunne Norge holde seg utenfor det europeiske energisamarbeid. Vi må etter all sannsynlighet inn i en meget fjern framtid for å finne den situasjon at Norge vil være importør av energi. Ut fra en snever egeninteresse kunne vi gjerne være oss selv nok. Men i en tid hvor det økonomiske samkvem landene imellom stadig øker, og dermed

den gjensidige avhengighet mellom landene, er det en kortsynt og urealistisk linje å stille seg utenfor et slikt samarbeid. Det internasjonale energiprogrammet omfatter land som representerer mer enn 90 % av vår samlede utenrikshandel. Dette betyr at landene i Det internasjonale energibyrådet er de landene hvis økonomiske skjebne vi er bundet til gjennom størstedelen av vår utenrikshandel.

I realiteten er hele den norske økonomi, og dermed så og si hver eneste arbeidsplass i landet, avhengig av at vi får solgt våre produkter til de landene som er med i Det internasjonale energibyrådet, og at vi får kjøpt deres produkter til vårt eget formål.

Norge har likevel i sin tilslutning til Det internasjonale

energibyrådet gjort en betydelig reservasjon. Vi har tatt en klar og utvetydig reservasjon når det gjelder vår medvirkning til det rasjoneringsssystem som medlemslandene har opprettet i tilfelle en ny knapphetssituasjon. Canada har tatt en liknende reservasjon. Dette er de to eneste landene som er netto eksportører av olje, og det er derfor helt andre problemstillinger vi står overfor i en knapphetssituasjon enn de oljeimporterende land. Regjeringen har med Stortingets tilslutning funnet det riktig å holde fast ved vår klare nasjonale suverenitet når det gjelder omfanget av vår oljeproduksjon og oljeeksport, også i krisetider.

Det vi har godtatt i det forutsatte rasjoneringsystem, er en forpliktelse til i en internasjonal knapphetssituasjon å øke vår produksjon ut over det den var tidligere. Hvor

sterkt den skal økes er det opp til norske myndighet å bestemme. Den pris oljen skal leveres til, vil være den vanlige internasjonale markedspris.

Ut over den rasjoneringsordning i knapphetssituasjon som avtalen om det internasjonale energiprogram fastlegger, inneholder langtidsprogrammet en del viktige og sentrale samarbeidsoppgaver. La meg igjen minne om at bakgrunnen for denne organisasjonen og for dens arbeidsoppgaver er den ubønhørlige utvikling vi går mot, nemlig at oljeproduksjonen i verden etter hvert vil avta, og at verden må innrette seg med bedre energiøkonomi, og med utvikling av andre energikilder.

Det langsiktige samarbeidsprogrammet omfatter 4 hovedområder.

Det første gjelder energiøkonomisering, med internasjonalt samarbeid om å utveksle nasjonale erfaringer og opplysninger, måter og midler til å redusere veksten i energiforbruket på. Her dreier det seg dels om forskningsoppgaver i forbindelse med bedre bygningsteknikk, energiutnyttning, kraftoverføring m.v., dels om erfaringer med ulik prissetting osv. Det er allerede etablert et fast system hvorved medlemslandene hvert år blir eksaminert om de tiltak de har gjort, og disse blir vurdert og kritisert av de andre landene.

Det neste område gjelder direkte å øke uavhengigheten av importert olje. Dette forutsettes å skje ved å stimulere utnyttning og produksjon av olje, kull, naturgass, atomkraft og vannkraft i medlemslandene. Krisen i 1973-1974 viste med et slag hvor sårbare de europeiske og nord-amerikanske

landene var, og dermed hvor sårbar hele verdens økonomi var av plutselige avbrudd av oljetilførsler fra en liten gruppe land i et produksjonskartell. Både for å oppnå en større uavhengighet av denne lille gruppe land, og for å forberede seg til at oljestrømmene i verden begynner å avta, er det naturlig og rimelig at landene blir stimulert til å se seg rundt etter andre energikilder.

Et tredje viktig samarbeidsfelt gjelder felles forskning om nye energiformer. Blant de felles forskningsoppgaver som er omtalt i avtalen, kommer utnyttingen av nye energiformer kanskje i første rekke. Det dreier seg om forskningsoppgaver for å utnytte solenergi, bølgeenergi, jordvarme, temperaturforskjeller i havvann, utnyttning av avløpsvarme og avfallsutnyttning, mer effektiv og miljøvennlig utnyttning av kull og en rekke tekniske spørsmål i forbindelse med utnyttning av

kjernekraft.

Det er opp til de enkelte medlemslandene hvilke av disse felles forskingsoppgaver de vil delta i. Tilgangen til de felles resultater er stor og av betydelig interesse, særlig for de mindre land. Det vil i praksis være svært begrenset hva vi i Norge kan make av forskning og tekniske løsninger innenfor disse kompliserte og kostbare områder. Når vi vet at det i medlemslandene til det internasjonale energiprogram pågår et betydelig forskingsprogram, og at en samordning mellom nasjonale forskingsprogrammer skjer innenfor organisasjonen, har vi her en adgang, som vi ellers ikke på noen mulig måte ville hatt, til å kunne få tilgang til å utnytte de nye energikilder som verden på lengre sikt vil bli mer avhengig av.

La meg også tilføye et annet poeng ved virksomheten

til det internasjonale energiprogram, og som kanskje ikke er alminnelig kjent. Det er også ett av programmets oppgaver å etablere et samarbeidsforhold til de oljeproduserende land. Organisasjonen av oljeproduserende land, OPEC, og det internasjonale energiprogram anerkjenner hverandre i dag som to organisasjoner hvor den ene i første rekke representerer forbrukerinteresser og den andre produsentinteressene. På denne gjensidige forståelse er det etablert en rekke praktiske samarbeidstiltak som bl.a. berører kostnadssiden ved oljeproduksjon og omsetning, og forholdet til de multinasjonale oljeselskapene.